

Universul Literar

Director: STELIAN POPESCU

REDACȚIA:

No. 11, Str. Brezoianu, No. 11

ABONAMENT:

= Lei 10 Anual =

ADMINISTRAȚIA:

No. 11, Str. Brezoianu, No. 11

GRIGORE TOCILESCU

Căți din foștii lui elevi nu-și vor fi amintind cu drag de atrafioasele lui prilegiuri la cursul de istorie dela facultate în cari știa înaintea sa pune dela dânsul un căld și înviorător suflu de patriotisim, o nelămurită dragoste de țară!

Mai presus de solida lui cultură, de necontestata erudicție, mai presus de cădrea, de apostolatul lui didactic, Tocilescu era un înălțat patriot în cel mai cinstit înțeles al cuvântului, căci toată activitatea lui publică respă acest curăț și înălțat cult al patriotismului și acestui cult a închinat el fără pregăt rodnică lui viață.

Profesor de istorie la facultatea noastră de literă și la seminar, arheolog, epigrafist, conferențiar, membru al soc. geografice române, al Academiei noastre și al altor savante societăți străine precum: societatea arheologică din Paris și Londra, institutul arheologic din Roma, societatea istorică și arheologică din Moscova ș. a., iață câteva din titlurile lui.

Prahovean de origine, născut în Ploști prin Oct. 1850, dintr'o familie de bună condiție socială — tatăl era ofițer în oștirea țarei — Tocilescu (frațe cu Gheorghe Tocilescu cunoscutul profesor universitar de drept și om de legi) a muncit o viață întreagă cu o arzândă înclinare către studiu, care nu l'a părăsit un singur moment până a închis ochii.

Cursurile începătoare le-a absolvit în Ploști; liceul la Sf. Sava în București; universitatea tot aci, unde urmează istoria, filozofia și dreptul. Terminând, trece în străinătate, mai întâi la Praga de unde obține doctoratul în fi-

losofie secția istorică și apoi la Viena unde studiază arheologia și epigrafia.

Abia înapoiat în țară pe

ce a format călăuză vieții lui întregi. La scurt interval de timp e trimis la Paris, să cerceteze și aci arhivele și bi-

național, misiune pe care o păstrează până la ceasul din urmă. Câteva vreme a fost secretar general al ministerului școlilor și inspector general al învățământului.

Cu prilejul studiului ce a făcut în Italia asupra monumentelor din epoca traiană, a ținut o serie de conferințe la institutul de arheologie din Roma, care a avut mare răsunet. A mai ținut conferințe cu subiect arheologic la Orleans și Abeville.

Ca senator în mai multe rânduri, a fost raportor al diferitelor legi relative la cler și învățământ și s'a relevat ca un orator ce știa să impună prin marea autoritate de care se bucura chiar în rândurile adversarilor politici.

Dintre lucrările lui, nu menționăm aci decât pe cele mai de seamă: *cursul de istorie la îndemâna școlilor începătoare*, manual didactic foarte cercetat pe atunci și chiar astăzi consultat; *Dacia înainte de romani*, o monumentală lucrare premiată de Academie, *un studiu asupra țărânilui român de asemenea* premiat de aceeași instituție, precum și diferite studii istorice, arheologice și sociale, multe din ele publicate în *Columna lui Traian* și mai apoi în *Revista pentru istorie* proprietatea lui.

Opera cea mai de căpetenie însă și care-i nemurește numele mai mult decât toate celelalte, este reconstituirea istorică dela Adam-Klissi.

Aci a concentrat el în cei din urmă vreo douăzeci de ani din viață, toată strădania și toată uriașa lui putere de muncă, până ce a izbutit să deslusască din negura vremii, cea ce stă astăzi deslusit înaintea ochilor noștri.

Dar dacă meritul lui este

vremea când izbuonește războiul pentru independența noastră, e trimis în Rusia și Bulgaria pentru a cerceta bibliotecile de acolo și a culege documente noi relative la viața și opera lui Dimitrie Cantemir, însărcinarea de care se achită cu conștiințozitatea

bliotecile și să adune material care ar interesa istoria și în genere cultura noastră națională. Aci urmează el vreme de trei ani cursurile de la Collège de France și Hautes études de la Sorbona.

Revenit în țară, primește directoratul muzeului nostru

neprețuit în ce privește desmormântarea cetății, când e vorba de dislocările ce s-au născut monumentului propriu zis (proprietății trajații) — zice-se din ordinul lui — (și nu mai cine a fost la fata locului își poate da seama) această mare și neiertată greșală, iar întuneca recunoștința la care are drept din partea întregii suflări românești, căci mutilarea acestei comori de artă ar echivala cu un sacrilegiu național.

Prețind unii a ști că Tocilescu de teamă de a nu pierde iarăș într-o zi Dobrogea așa cum a fost vorba într-o vreme, și cu ea și monumentul, s'ar fi hotărât să-l transporte și să-l reconstruiască la București, în care scop pusese la cale un transport de blocauri cari, iarăș zice-se, ar fi căzut în Dunăre unde s'ar afla și azi. Este desigur cea mai plausibilă și mai ușurătoare circumstanță, deși nici această explicație n'ar fi hotărât convingătoare, într-un caz în acest caz, monumentul ar fi răzuit în aceleași mâini cari nu s'au atins de el, deși dăinuia intact acolo de peste o mie și atâtea de ani.

Oricine a fost în localitate, nu se poate să nu fi rămas rău impresionat de această barbară mutilare, al cărei rezultat este că a privat țara de cel mai vechiu și mai mare monument ce l'a avut.

Dacă însă s'ar dovedi că cea adevărată versiunea că din inspirația lui s'a înfăptuit această mutilare o circumstanță atenuantă tot trebuie atribuită lui Tocilescu, pusă — cum am spus — pe seama patriotismului lui nedezăis o viață întreagă — teama de a nu cădea iarăș sub stăpânirea străină acest neprețuit tezaur național pentru care atâtea muncă și osteneală jertfise el.

Și dacă — cum de altfel mă aștept — mi s'ar obiecta că în această direcție uez de calificative prea *gunditoare din coadă* (vorba lui Eminescu) și că uit giuvaerul de la Curtea de Argeș, nu m'as sfii să răspund că nu-l uit, dar nici nu-l alătur de celălalt. Pentru mine acest giuvaer, acest năr laudat atât de cântat în strune și organe, nu mă ulmește ca pe cei ce fac parte din corul de slavă fără rezerve. Eu nu resimt în fata lui, nici în exterior nici mai ales în interior, emoția evocatoare de măreție pe care o resimt în fata uriașelor ruini de la Adam-Klissi, sau chiar dela

Snagov, sau dela cetatea lui Tepeș de pe acelaș Argeș.

Știu că erit o părere îndrăzneală care poate indispuce pe mulți și care poate fi atribuită unui gust artistic primitiv, or mai bine, unei lipse de gust incapabilită de a găsi tot frumosul dintr-o operă de artă. Se poate; asta însă este impresia mea sinceră. Am firește admirație pentru mânăstirea-giuvaer, dar această admirație mi-o stăncenjenită de decorația aceia sufocant de greoaie, înnoțând în poleială, dichisală și solumeneală.

E un adevăr recunoscut, admis și consfințit, că istoricul trebuie să fie strict imparțial.

Toată lumea înțelege de ce trebuie să fie așa și asupra acestui punct discuție nu începe și totuși... care istoric al țării lui nu infrange cât de cât această lege?

Care este istoricul ce descriind victoria armelor țării lui, nu o va cânta într-o strună

mai caldă și nu va da proporții mai grandioase succesului național? Care istoric pomenind pe cutare erou sau mare bărbat de stat al neamului lui, nu-l va vedea mai mare, mai viteaz, mai înțelept?

Pentru ca adevărul istoric să nu fie alterat, ar trebui ca istoria unui popor să e scrie un străin de el: Thiers să nu fi scris pe marșele Napoleon, sau Bălcescu pe viteazul Mihail. Dar dacă ar fi trebuit ca un neam să zugrăvească pe Napoleon sau un turc pe Mihail, s'ar cădea în celălalt păcat mai mare ca cel d'înainte: acești eroi să fie văzuți prin prizma urei și a vrăjmației.

De aceea, dacă în cazul primului păcat va fi căzut Grigore Tocilescu, fie cântându-și neamul într-o strună mai părtinitoare, fie dorind să-și steie o relicvă națională ca cea dela Adam-Klissi mai aproape de inima țării lui, *iertat să fie, că mult și-a mai iubit neamul!*

Torbil

FRATII

de AURELIU TOMESCU

Lunca, după fiorosul atac, rămăsesse răspândită cu chegoane, raniți, granate și tot felul de arme cu care cele două armate se luptaseră cu îndârjire.

Românii se retrăseseră în codrul ce se tânguia jalnic la izbirile vântului, iar nemții coborâseră apa ce curgea, domoală, mai la vale, lăsându-și sficcate raniții în ghiarele morții și pliscurile corbilor cari se învârteau pe deasupra, mânăși în vârtejuri de furtună.

Rari impuscături se mai auzeau în valea care cu puțin înainte era un haos, un șgomet drăcesc. Câte un strigăt de muribund străbătea câmpia și ajungea la urechile camarazilor lui, pitii după o răpă.

Cerul era peticit cu zdrențe de nori plumburii ce acopeau din când în când luna, punând în umbră, câteva clipe, rămășițele acelei lupte sângeroase.

Aproape de vadul râului, lângă un șant, doi raniți români vorbeau în șoaptă. După felul cum se îmbrățișau, și fi înțeles numai decât că erau frați. Și într'adevăr erau fiil unui unchiș bătrân pe care

il lăseseră pradă, în mâinile dușmanului și veniseră să-și scape patria.

Fiind amândoi în acelaș regiment, luptaseră la toate atacurile împreună, până când soarta îi făcu să cadă amândoi raniți aproape de apa turbure care se amestecase cu mult sânge în ziua aceea.

Cel mare era rănit mai ușor, la umărul stâng; însă celui mai mic sufletul nu mai avea loc să stea în pieptul găurit de gloanțe și deabia lăsa loc aerului să curețe plămâni însângerați; iar buzele-i arse rosteau fără încetare, mamă!... mamă!

Numai câteva clipe mai putu rosti acel cuvânt scump căci sufletul își luase sborul către împărăția cerului lăsând trupul încă cald de viață.

Fratele cel mare rămase plângând cu capul în pieptul celui mort. Plângea cu hohot, gândindu-se la viața lor sbuciumată, la traiul lor sărăcăcios și la bătrânul pe care îl lăseseră fără sprijin în timpuri așa de grele.

În vadul gârlei se auzi apa hălăcind. Erau patrulele nemțești cari întindeau găturile ca niște cocostârcei să poată vedea bine moșaldeața după

malul celalt. Însă moșaldeața la simțindu-i luase trupul neînșufățit al fratelui și se îndreptă spre vârful dealului ca spre o nouă Golgota.

Mâna-i stăbea din ce în ce; dar nu mai era mult până la punctul de scapare. Cățiva pași și ajunsese lângă un stejar bătrân, ce stăbea răsfețit de trupul codrului. La rădăcina lui lăsa fratele povara-i scumpă. Cășmăra unui plămier mort, îl ajută să sara lăcașul de vad al fratelui. După o jumătate de ceas o groapă era gata, o groapă adâncă, ca nu cumva trupul să fie desvelit și sfărțiat de liștioi.

Înveli trupul, mai sărută o dată fata nece, apoi îl scobori în lăuntru. Primii bulgari căcă-l loviră pe el în cap, pe urmă, groapa umplându-se, nu se mai auzea acel șgomet înșgător.

După ce puse tot pământul deasupra se, afundă în pădure. So auzi câteva lovituri de secure apoi trupul obidit al fratelui se arată purtând în spate un mesteșăn tânăr: drept și alb ca o făclie. Făuri crucea și o înfipse la rădăcina stejarului, semn că acolo se odihnea un creștin.

Mai făcu, spre răsărit alte două crucei, ca închinăciune și ștergându-și lacrimile ce-i năpădăseră obraji școfălcii se afundă din nou în pădure — de data aceasta se ducea să-și caute regimentul.

În urmă un val de frunze acoperi mormântul proaspăt, iar stejarul își aploca crăciile spre acel care se odihnea la rădăcina lui ca și când ar fi veit să-l acoroască.

MAMA

— Al. Petöffi —

*Toată calea către casă
Tot gândind am petrecut-o:
Ce să duc eu mamei scumpe
Ce de mult n'am mai văzut-o!*

*Când cu drag ea va deschide
Bratele, eu ce să-i zic,
Ce ales cuvânt acelei
Ce m'a legănat de mic?*

*Și-mi venă sumedenți
De gândiri frumoase 'n minte:
Vremea par'că se oprise,
Trenul mă ducea 'nainte...*

*Când intrai în casa noastră
Și când bine luai seama,
Era negru pe derândul,
Și 'n șteriu m'asteptă mama!*
Gr. T. Demetr-Zimnicea

ISUS

*Al fost un om sublim, un om de geniu,
Un înțelept cum unu'ntr'un mileniu
Abia se naște'n sânul omenirii
Spre a purta făclia mântuirii,
Făclia sfântă-a dragostei de oameni!*

*Ai vrut în lume binele să-l sameni
Și să îndrepti pe calea-adevărată
A omenirii turmă'mprăștiată.
Deaceea ai știut, ca un martir,
Să mori pe cruce, — al chinului potir
Cu tot amaru-i, pâna'n fund să-l sorbi!*

*Un om ai fost, un muritor! — Sunt orbi
Cel ce nu văd în tine-un Prometeu,
Un suflet mare — ci un Dumnezeu!...
Cum ar putea un Dumnezeu din cer —
Din hăul nebulos, plin de mister, —
Să se coboare pe pământ aice
Și pentru oameni să se sacrifice,
Când Dumnezeu, — cum îl concepem, — poate
Cu un cuvânt să schimbe'n lume toate?
Când ar putea, cu „facă-se” al său,*

*Din lume să stârpească orice rău?
Și când de-aseenea el ar putea
O'nfricoșată pildă să ne dea
Printr'o Sodomă nouă, prin deluvii,
Prin revărsări de-oceaue și de fluvii
Ca astfel omenirea înrăită
La Dânsul să se'ntoarcă, pocăită?...*

*O nu, Isuse! — Este o rușine
Să mai vedem un Dumnezeu în tine!
Căci om ai fost, un mândru exemplar.
Al omului sublim — atât de rar!
Al nostru ești, al nostru scump tezaur,
Apostol sfânt, cu inimă de aur!
Căci e mai sfânt ce este sfânt în om,
Decât ce-i sacru în cerescul Dom.*

*Și dac'al spus cu glasul etereu
Norodului: „Eu sunt un Dumnezeu,
Și-am fost trimis aci din cer anume
S'aprind făclia dragostei în lume —
N'ai spus-o că ai fost un mincinos
Sau șarlatan: ai spus-o cu folos,
Căci tu știai că omul nu se'ncrede
În vorba unui semen, chiar de-l vede
Măreș și falnic ca un semi-zeu.*

*C'asa e omul: suflet de pigmeu,
El recunoaște că nu e în stare
De a concepe o idee mare
Și, pentru că se știe un mișel,
Nici alții nu pot fi mai buni ca el.*

*Deaceea tu drept Dumnezeu te-ai dat
Spre a afla crezare — și-ai aflat,
Astfel doctrina ta umanitară
Se răspândi curând din țară'n țară.*

*Iar dacă mai susțin și astăzi unii, —
În cor cu proștii și cu toți nebunii, —
Că tu te-ai înălțat la cer, din moarte,
Rușinea asta numai ei s'o poarte!
N'au înțeles c'această născocire
Făcutu-s'a din prea multă iubire,
Din prea mult zel de către-acela cari
Au fost pătrunși de tine — ai tăi școlari.*

*Așa ai fost, așa te vrem, Isuse!
Și nicidecum, cum ipocriții vor
Prin vorbele-ți, de dânzil rău traduse,
Spre-a tăinul însă-și micimea lor!
Ai fost pe lume omul cel mai mare,
Istoria erou ca tine n'are.*

*În veci îți vor păstra recunoștință
Chiar și ateii, cei fără „credință”,
Tu sfânt martir, ce ai murit în chin!...
Isuse, da, în fața ta mă'nchin!*

I. Șarvary

După trei ani...

(AMINTIRI)

Un timp prelung de masină, mi-a stricat somnul începând într'un despărțământ de vagon.

Tresar. Deschid ochii buimăciți de ațopeală și m'arăt la geam căutând să deslușesc în noapte, apropierea vre-unui sat sau gară prin care în curând vom trece. Cărbună de muniți imi rânjesc pierind în goană, pari de telegraf, imi amintesc de sbârnițitul lor ciudat iar văi și podete minunate abia se ivesc și-s mici că le-ai trece cu un pas.

Mergem spre vechia graniță.

Smeutul nostru ne poartă ca un telegraf înaripat. Linia sgudue-mă în trenul în timp ce o călătore într'un unghier, oftează sub lampa întunecului. Prietenul meu și-a părăsit locul și după puțină cercetare îl găsesse visând pe scara vagonului.

Cu o mână după fierul galben se ține strâns, iar cu cealaltă sub bărbie își sprijină capul cu plete bogate.

— Alexandr?

— Ce-i?

— Ce faci? Dormi?

— Niți decât... Visezi...

Și-i drept că era un timp când și gândurile păreau nestatornice ca fuga trenului.

— Eu ce să fac?

— Visează și tu!

M'asez pe-o treaptă. Vreau să visez și eu. Dar știu că n'am să pot. Visele, nu-s pentru mine și dorurile și cugetul meu se sfărâmă ca o aburială și niți un pic de infriurare nu-mi ține treaz ochiul din lăuntrul sufletului meu. Eu sunt destul de împovărat. Hărnicia gândului poate fi pentru altul. Și eu mă minunez văzând și cercetând firea și eu mă'nbat de-o noapte în care-s părtaşul unei îndrăgostiri domoale, dar eu nu simt nimic, nici mișcă, nici răutate sau cruzime când împart cu piciorul o albină căzută jos sau când țintaș fiind lovesc pieptul vrășmașului în orice atac...

Prietenul meu e alt om. El n'are timp să omoare nici o muscă și, deși s'a luptat cu bărbăție în 16 totuși n'a pierdut prilejul să lege rana unui neamț doborât de un ostaș român.

Amintiri de el n'am nici o

vorbă de spus și nici el nu se gândește să-și strice vraja ce la cuprins o vorbă împărțită mie. Trenul își urmează drumul desemnat de ingineri cumintii.

Aci urcă pante, aci cobără vâlcele iar mașina, are de

Prietenul meu încă ține ochii în negura munților și lacrimi s'astera pe gene ca o broboană de mîngărire.

Ca un cântec lin ce sparge seninul și liniștea unei nopți de lulce, astfel imi șoptește el la urechie în îngăimări de cuvinte amare povestea unui neam însângerat.

Pe- aici am colindat când s'a făcut retragerea din Transilvania. Frontul a fost dintr'unții la Predeal apoi l'am rânjuit pe vârfurile Scrica

dui sub care au prins „ca din oală” un post înaintat de bavarezi, — de povestea cu nemții uitați sub butoaie cu vin și șampanie din pivnițele Rhein See!

Și-atâtea lucruri minunate mi se deslușesc în față și-atâtea crâmpene de amintiri mintea lui isteată imi deșosează, că uimit ascult glasul războinicului de altă dată și parcă văd în față, o mândră înaltare pe o noapte deșteptată de trosnetul de arme și pierită sub lumina unui ochi de rachetă.

Murtele Cazacul mi se arată înainte la curmătura văii dinșpre Azuga. Și munțele acela poartă multime de cruci sub care se odihnesc feciorii noștri.

Azi nimeni nu se mai gândește la ei. O aripă de vânt în înserare, le-ar duce poate răutatea și neșimțirea noastră iar o stea rătăcitoare pe cer le-o fi o biată candelă din când în când...

În colțuri de țară, la vetro reți în seri aspre de iarnă orfanji ascultă în preajma măicuții, povestea tatălui plecat în războiu dar ne reînțors.

Pe tatăl lor azi copiii îl adăstă dar ei tot nu pot înțelega cum un petec de groapă și-o lespede poate fi ține în odihnă oșele celui căzut pentru țară.

Ne dăm jos în Azuga.

— Unde mergem?

E în spros ziuă. Alexandru pe-o creastă de tranșeu se gândește. O cută grea îi strică fruntea descoperită. O crucă din două ramuri de brad stă de strajă la un capăt de mormânt...

Alexandru pe-o creastă de tranșeu vorbește cu sine. Un aer cu mireme străine, din departe imi trezește în față. Icoane vii:

— Azuga'n flăcări... Bustenii ruină mohoară, murinzi în ultima clipă au pe buze cuvântul drag: Mamă!

Și'n preajma mea, graiul slab al prietenului meu și durerea lui se împletește cu vedeniile mele:

— Sunt trei ani de-atunci... compania 7 din..... aci li înșeronat Toader și Alexandru pe creasta tranșeului sfărâmat, în îngăimări de cuvinte amare în pragul unei zile noi, imi sună povestea unui neam însângerat...

Și sunt trei ani de-atunci...

Cesar Pruteanu

IDEAL

Anniei

*Din cripta ce te 'nchide, să ești acum afară
Te-aștept în miez de noapte cu sufletul pustiu
Te-aștept să ești iubit din acel greu sicriu
Cu fruntea a-un lipită de piatra funerară.*

*Te-aștept să ești o clipă cu gura mea uscată,
Sărutul cel din urmă să pot ca să fi-l dau
Căci am fost dus departe și n'am putut să-mi iau
Adio când plecat-ai să nu vii niciodată*

*Nu vrei?... Ești o haină!.. Pământul cum se vede
În locul meu în grabă l-ai și îndrăgostit
Că te-am iubit vreodată, dacă-i așa, nu crede.*

*Și docă toluși noaptea aievea viu smerit,
Nu viu să-mi vărs durerea, ci viu pentru a nu pierde
Din minte amintirea c'odată m-a' l iubit.*

P. Mihăilescu-Meteor

grijă să ne trimită scantei și mult fum negru.

— „Bustenii”!

Da „Bustenii” cetesc pe-o casă mare în fața căroia scârțâitul osilor strănse, ne spune că ne-am oprit.

— Bustenii cetesc prietenul meu și ochii lui mari colindă lacomi întreg cuprinsul. Lume puțină luminată de-un singur bec electric foeste în sus și în jos iar în stânga, o-rășelul jertfă doarme cu ruini posomorâte...

Un corn sună. Trenul pornește domol și sub lună văd un colț din muntele Zamura. Și ici, colo descopăr, zig-zaguri de tranșei astupate.

și Cazacul. Eu, am fost pe cel de-al doilea. Am stat aproape două luni. Am luptat în văile Azugei 2 săptămâni și în Sinaia cu doctoriile unui isteț și mângărierul unei surori dela Crucea Roșie, piciorul meu s'a leucit de glonț...

Și prietenul meu cu vorbă'nfrigurată imi povestește de luptele la care a luat parte, de avântul oștirea românești de zidul făcut înaintea mitraliilor germane. Trenul își zice cântecul înțelți pe foate cu osii grele și Alexandru imi arată în apropierea Azugei tunelul sub care s'a adăpostit cele două tunuri românești de pe linia ferată, po-

INVALIDUL....

(SCHITA)

...Și în sfârșit deschise ochii mari.

Lângă el stătea de pază o arătare albă, frumoasă, un serafim pogorât din ceruri; și ingerul blând îl mângăie duios pe frunte și cu glas fermecător, ca freacățul apelor potolite, începu iar să-i vorbească încet, încet de tot. Șoaptele ce le rostea, izvorâre din adâncul inimii, îi păreau o melodie divină: era în glasul ei iubirea nefermărită a mamei pentru fiul ei bolnav, era în glasul ei dragostea fără himan a surorii duiioase pentru frățiorul scump...

Și ținu, mult, ochii deschisi, pierduți!

Văzu în jurul lui multe alte făpturi albe rotind pe lângă paturile în care alte fețe palide și ofilite stăteau nemiscate ca și dansul; și făpturile aceste albe mergeau tot ușor și sfios și glasul lor părea tot șoapte aduse de adierea zefirului.

I se păru că trăiește într'un paradis de suflete candido și heruvimi fermecători.

Și închise ochii beat de atâta fericiere!

Înainte a lui începură acum să se perindă scene inspăimântătoare, într'un contrast fioros cu cele de mai înainte. Purtat pe aripele fantaziei întrezări viziuni trăite de el aievea.

Se văzu iar alături de camarazii lui, cu mâinile încheștate pe armă, năvălind în strigăte de ura asupra vrămașului ce cotropise țara; se văzu în vârful parapetului, scoborând furtunos în șanțurile pline cu oameni fioroși, cu frunțile încrunțate și cu privirile spăimântătoare. Și cum tocmai înfîșea cu sete baioneta în pieptul unei fiare păgâne, acesta întinse mâna în care ținea ceva scilicet. Văzu izbucnind din ea o flacără orbitoare, simți ceva străpungându-i piciorul, și căzu în nesimțire!

Când după o lună esi din spital, pe fața lui lividă se citeau toate ce le îndurase cu suflet de martir. Își luă cărțile la subțioară și țărându-se pe poarta spitalului eși încet pe străzile orașului.

Mergea cu fruntea senină, cu sufletul voios că se reîntoarce la luptă.

...Și la o răspântie dădu într'o stradă măreață plină de oameni ce se plimbau înoca-

rete cu capătul aurit... Și văzu printre ei și mulți oameni tineri, cu fața îmbujorată, și nu pricepu ce căutau ei aici, când la hotarele țării erau așa de mulți dușmani!

Rămase uluit de atâta lux și desfrâu!

Vru să treacă strada, dar tocmai atunci trecu un e-bipaj măreț pe lângă el. Lăchoul îi tipă așa de răstit, că el care stătuse ca un zid de granit în fața dușmanului, se clătina pe picioarele-i slăbite

robului său și nu-l lăsa să vadă pieirea lumii!

Dar în momentul acela un copilăș cu plețe blonde veni spre el, și-i întinse mîna în care ținea un ban:

— Mama mi-a dat banul să-mi iau câteva bomboane, iar restul să-l dau la cerșetor, dar eu ți-l dau tot ție că prea ești sărman!

Invalidul scăpă atunci cărja din mână, ochii i se umezîă, și apucând copilășul de mână îl strânse cu căldură la piept; apoi mângăindu-l pe părul mătășos îl sărută pe amândoi obrajii:

— Du-te și cumpără din tot banul bomboane, sufletul talei, și fii mulțumit că ai făcut o faptă bună... Cu inimile voastre bune, văstarea puter-nice de mâine, o țară nu pieret!

Și pe când uimit copilășul se despărta, invalidul ridică din nou ochii către văzduhul albastru:

— Măi și minunata sunt faptele tale, Doamne!

Ririșor

Din goana trenului

Vezi... am plecat, acest balcaș
Ce-i zice tren, mă duce călător
Și visurile mele toate mor
Doar numai tu-mi rămân

cural tesaur

Ce-mi pasă mie vesnic călător,
De sînt departe acum de tine...
De unde ști că nu ești lângă
mine.

Și că te văd 'nainte a ochilor?..
Sunt obosit și cum privesc în
zări.

Prin geamul plin de nicuri și
de fum,

Zăresc pe ceruri cărduri de
cocori.

Ce majestos, fălător își taie
drum

Și-mi lăcrimează ochii, sunt
copil,

Privind așa de trist eternul
cer

„Rămâi rămâi ca 'n luna lui
April”

In veci să te slăvesc, necunos-
cut mister

Căci farmețul tăcut care mă
poartă

Mereu bașaj de visuri călător.
Când mi-oi croi cândva o altă
soartă,

In noaptea ochilor tăi vreau
să mor.

Nicu J. Flamură

SONETE

Ronald, așteaptă încă, mai așteaptă.
Căci valurile n'au sfârșit cântarea
Nu vezi ce voluptuos adoarme Marea
Și cât de turbură se deșteaptă?

Iubita fi-a'nțeles de mult chemarea
Și vine'n taina nopți, înțeleaptă.
Când Marea doarme încă, fără șoptă,
Și plină-i de tăcere toată zarea,

De vei vedea din noapte că se'ndreaptă
Spre țărniuri albe pânze de catarguri,
Ronald, nu te chema, ei mai așteaptă;

Căci Marea care doarme-adânc în larguri
Din somnu-i fără vis de se deșteaptă
Le va deschide negre sarcofaguri.

* * *

Urla în larguri Marea lui nebună
Când matelotul singur, pe'nserute,
In barca navei naufragiate,
Fu aruncat la țărniuri de furtună.

Și când, sfârșit de luptele'ncercate,
El adormi sub cerul fără lună.
Un mit din larg păru că-l încunună
C'un nimb de raze reci pe înopțate.

Dar când deschise ochii, Aurora
Scâldea'n argintu-i Marea liniștită,
Iar valurile și încetară hora.

Și-atunci zărind în fața lui iubită
Plutind pe-un val, strigă nebun: „Leonora!”
Și Marea îl surâse cu ispită.

VICTOR DIMITRIU

ce și încolo, vorbind repede și răsând zgomotos.

Văzu oameni îmbrăcați în haină militară strălucitoare, ducând la braț femeii pierdute, cu zâmbetul perfid pe buzele roșii ca florile de mac...; văzu oameni mândri, cu ghețe luitoare și haine frumoase croite, mestecând cu bastonul prin aer și scotând roto-goale mari albastre din țiga-

și căzu buimăcit pe caldarămul tare. Un gardist îl ridică de jos și cu vorbe furioase îl duse departe și-l lăsa într'o stradă lăaturalnică, lipsită de drumeți. Aici se așeză pe marginea uliței și-si infundă fața în mâini...; apoi ridicând umil privirea spre cerul de azur, îngâna cu glas stins și smerit:

— Doamne, strânge zilele

SCRISORI DIN PRIBEGIE

PE-O NOAPTE CU LUNĂ

Este noapte, noapte ca 'n basme cum de mult n'am mai văzut. Aerul curat de primăvară mișcă doar de o ușoară adiere te îndeamnă la plimbare.

Fascinat de fermeătoarea privești am închis ochii și mi-am lăsat sufletul purtat de amintirea multor nopți ca aceasta pe care le-am petrecut în timpurile bune, în cursul anilor tinereții mele.

Mă vedeam până pe o noapte, ca aceasta, în cea mai discretă tăcere și singurătate, pe poteca ce desparte drept în două lungul vastei mele grădini plină cu trandafiri.

Și nu odată trimetând o dulce salutare reginei care trona întru înălțime în mijlocul stelelor i-am zis: Scumpă Lună, tu care mă scalzi în razele tale aurii și mă resfeți cu fermeătoarea ta lumină, tu care dai naturii cea mai măreață privești, care în măreția ei mă îndeamnă la inocență dragosie, câtă din înălțimea cerului în care tronezi găsește inima de fecioră pe care această privești a fermeat-o precum m'a fermeat și pe mine și transmite-i din parte-mi cea mai dulce sărutare.

Și dacă te va întreba, de unde este și cine i-o trimite spune-i că de pe buzele unui îndrăgostit al naturii care plin de admirație stă în extaz într-o grădini parfumată de zeci de mii de flori. Și dacă din cauza sufletului ei de femeie va fi curioasă să știe unde și cine sunt, nu-i spune, iar dacă va suspina și ea, adierea vântului nebunatic îmi va aduce acel dragă susplin.

Am deschis ochii... dar m'am lovit de cruda realitate; sunt departe de grădina mea, de dragăle mele flori și lipsit de liniștea și mulțumirea sufletului.

Privesc la tine Lună și îmi simt sufletul apăsător de grije și neliniște. Mă gândesc cu dragoste de părinte la dragăle-mi flori și la scumpele-mi ființe lăsate acasă în voia soartei și mă întreb: vor mai fi și ce vor fi făcând: Mă vor fi dorind, vor fi suspinând și ele de dorul meu?

Lună, Lună, singura-mi tovarășe a nopților pline de vraje, tu care vezi departe,

departe, privești un minut și în cuprinsul casei mele și spune-mi, ce vezi? Sau nu, nu-mi spune nimic, căci cum vecinie am fost fără de noroc mă îngroșe la gândul că astăzi, poate, nu mai am nimic și că sunt copil al nimănui, lasă deci viitorul să-mi rezerve surprize cu mult mai dureroase de cât poate concepe mintea omenească, tu nu-mi spune nimic din cele ce vei vedea; nu-mi spune că florile mele dragi nu mai sunt, că au murit, că frumoșii mei pomi care mi-au dat cele mai gustoase fructe și care m'au umbrit de nenumărate ori, s'au uscat, că scumpele-mi ființe rămase acasă, suferă sau au

murit... nu, nu-mi spune nimic...

Spune-le lor mai bine că departe, departe de ele un suflet singur și trist în care trăiește vie încă amintirea lor scumpă și dragă, se topește de dorul lor și se chinuște de nesiguranța existenței lor. Asigură-le că atâta timp cât lumina vieții mele va licări în inima mea mă voi gândi nu-mai la ele și că ultimul meu suspin va fi numele lor drag și scump, sfânt pentru mine...

Transmite-le din parte-mi cele mai dragi și dornice sărutări și spune-le că aștept din parte-le o vorbă de drag care va fi pentru sufletul meu picătura de rouă pentru floare, isvorul curat, limpede și rece pentru sufletul însetos, raza de lumină pentru orb, balsamul pentru rană...

Spune-le Lună, spune-le tot dorul și toată jalea sufletului meu stingher și pustiu.

D. Niclescu-Wolmar

TATIANA ALEXINSKY

PRINTRE RĂNIȚI

— JURNALUL UNEI INFIRMIERE —

Traducere de GH. DR. HOTIN

Cerui o bucă de pâine econoamei și o dădui soldatului spunându-i:

— Ia prietene, dar să ști că noi nu vindem, ci dăm.

Flueratul ușor al locomotivei se aude și trenul nostru porneste.

— La revedere, ne strigă ofițerii, trebuie să plecăm de aci fără întârziere. E periculos să rămâneți aci. În curând începe atacul.

— La revedere surioarelor, ne strigă soldații. Plecăm și noi numai decât. Ce păcat că n'am putut fierbe cartofii cu sare! mai adaugă unul glumind.

Privesc la ei și mă nîr.

Să fie oare aceiași soldați, cari cu o clipă înainte infozmetați și obosiți se imbulzeau pentru o bucată de pâine? Iată, momentul de a merge înaintea dușmanului doar a sosit și curajul le-a revenit.

Trenul fuge din ce în ce mai iute și în curând suntem iar la O... Părăsindu-mi va-

gonul, văd pomul de Crăciun. Sărmanii soldați; l'am uitat în tren în graba de-a vizita tranșeele.

În seara acelelași zile ni se aduc răniți din tranșeele pe cari le vizitasem.

Poate fi o iluzie, dar mi se pare că văd printre ei soldați cărora le împărțisem pâine. Sunt mulți răniți și lucru mult. Pansez până la trei dimineața...

Până acum aveam de îngrijit mai mult răniți cărora li se făcuse primul pansament la postul de ajutor de avangardă; astăzi ni s'au trimis direct de pe câmpul de luptă, și cari n'au primit nici un ajutor medical.

Cea mai mare parte n'au fost de loc pansați, câțiva s'au pansat singuri, sau au fost pansați de camarazii lor. Răniile sunt îngrozitoare, nu sunt ca acele cari se văd prin spitale după ce au fost pansate de mai multe ori. Acestea sunt pline de noroi și pământ, la sângele încheat

s'au allpăt bucăți din stofa uniformei.

Pentru ce aveți toți noroi în răni și pe mâinile voastre?

— Am înaintat contra germanilor, surioară, dar curînd ne-au dat înapoi.

Îmi pierdusem sapa și cum pământul era desghețat l'am săpat cu mâinile. Știam bine că nu voi face cine știe ce ispravă, dar lucrăm înainte. Tocmai atunci am fost lovit.

Cum soldații erau înfierbântați, vroiau să vorbească mult și să ne facă să luăm parte la emoțiunile lor. Eu îi ascultam cu băgare de seamă și îi încurajam pansându-i.

Acești oameni cari au plecat la război, cari au suferit frigul și lipsa făcându-și datoria. Iată-i acum culcați slabi ca niște copii și așteptând cu răbdare îngrijirea surorilor.

Tot timpul cât am lucrat seara și în timpul nopții n'am auzit nici un geamăt, nici un strigăt. Vreo câțiva oameni numai, mai slăbiți poate de cât ceilalți, și-au rezemat capul de pereți și pierzând cunoștința s'au lăsat la ră-mănt leșinați.

A doua zi era mult de lucru. Alte convoluri de răniți sosesc, spre amiază toate vagoanele erau pline.

Trebuie să plecăm, dar răniții sosesc mereu. Ambulanțele vecine auzind de un tren sanitar, ne trimeteau lume cu grămada.

Știam că reste două ore, un alt tren sanitar va face evacuarea, dar îmi venea greu să îi las aici chiar pentru două ore.

Întru în gară. Sala era plină de răniți. Printre al noștrii, erau și austriaci. Al noștrii m'au rugat să întreb pe cei din urmă de locul lor, de naștere dacă erau însurați, deaă aveau copil, dacă nevestele lor au plâns la plecarea lor.

— Foarte bine foarte bine! Asia, așa dar, are nevastă?

Spunea un soldat de-al nostru, după ce îi traduceam răspunsul Austriacului.

(Va urma).

LUI ALEXANDRU T. DUMITRESCU

Colaborator istoric la „Universul” și Bibliotecar-Ajutor la Academie

Lângă ruina din Antina și podul din Antiehlitate
 Ți-ai prăbușit toată vigoarea, salvând comorile ultate,
 Sădind, în viață, sentimentul pe toată lunca românească.
 Al împlinit aci, la Istru, o misiune împărătească.
 Când după cinci-spre-zece secolii, barbarii năvăliră lară,
 Cu tofii am simțit potopul distrugător, pe-biata țară;
 Ți-a sguduit sacrul tău suflet a Teutonilor teroare,
 Căci tu purtaseși în orbite toată hesperica splendoare.
 Acum, prin sferele divine găsi-vei lumea de-altă-dată
 Din Roma ta cuceritoare și Thracia înflăcărată,
 Și lângă tronul lui Quirinus, lui Constantin, Traian, Galer,
 Reurcîșpurțând un nimb de-arhanghel, navigator pe timp și cer
 Continuând să sbori pe secolii: apostol și cugețator,
 Cu Pitiniu, Dion. Chrysostomul și meșterul Apollodor;
 Monarhilor din lumi romane de care lung trecut ne teagă,
 Le spune că soldații noștrii cuprins-au Dacia întreagă.

7 August 1919

Alexandru Obedenaru

Surprins în țară străină

Declararea de războiu a României

Barăcile 81, 82, 83 și 84 erau așa dar un purgatoriu: să întri în necunoscut și să te afunzi în sclavie.

Fiecare baracă era despărțită în două camere mari, în cari intrau 125—135 de inși. La capetele lor, era câte o cameră mică, unde stăteau șeful de baracă și cei doi șefi de camere mari. Eu, nu știu cum am făcut cum am dres, că m'am trezit într-o cameră mică a bărăcei 81. Mă uitam de jur împrejurul ciiliuții: eram numai 12 inși în ea.

— Aici să ne petrecem noi internarea? zic eu celorlalți.

— Să zicem, să ne ferească Dumnezeu de mai răul îmi răspunde Ros...

Ros, care știu să câștige voturile majorității din baraca 81, fu ales șeful ei.

Așa dar, dormeam în „Klein-Zimmer” cu șeful bărăcei și ca oricare când se vede cu o atribuție, d. Ros, își ia aerul de șef, de Napoleon, al bărăcei. Iată că vine și mult așteptata masă: o ciulama... de mălai.

— Ai dracului nemții! zice Herșman-bătăl, ei știu, că românii sunt mămăligari.

Flămânzi cum eram, ne repesim fiecare la castroane.

— D-le Ros ti zic eu n'am caștron.

— Ti l'am pus pe masă, în „Klein-Zimmer”.

Mă duc repede să văd. Într'un suflet mă întorc:

— Nu este acolo.

— Ce să-ți fac? Vrei să-ți păzesc eu și caștronul?

— De ce nu mi-ai spus, când l'ai pus acolo, ca să-l păzesc eu? îi zic înțepat, căci mălele-mi chiorăiau și tonul lui, mă scârbea.

— Eu nu vorbesc, ci fac,

— îmi răspunde șeful bărăcei.

— Când știi că nu faci cum trebuie, îi zic eu, mai bine să vorbești.

— Nu cumva, vrei să mă înveți când să vorbesc?

— Numai atunci când trebuie! îi răspund nervos.

Era primul incident între șef și mine. Vorba era însă că n'aveam în ce mânca și mă-măliga era pe fundul cazanului. Mi-o iau în niște ziare, dar n'ajung bine să intru în „Klein-Zimmer” și ciulama era fierbinte găurind jurnalul, cade pe podeaua coridorului.

— Michail Michail aud vocea blândă a lui Alex. Gheorghiu. Tot tu fără noroc!

Șeful bărăcei, Herșman-fiul și Gold intră în cameră în-

eărcați de biscuiți și cutii cu conserve.

— De unde le aveți? îi întreb.

— Du-te repede afară, franțujii ni-i aruncă.

— Cum i-ați plătit?

— Numai sta, fugi iute! Nu costă nimic.

O șterg afară.

Soldații se plimbau de colo-colo, ochii lor erau pretutindeni, cu toate acestea franțujii aruncau mereu la biscuiți și cutii peste gardul de sârmă.

Unii români însă vrând să aibă saci întregi, începură să ofere și bani. Franțujii auzind de aceasta, s'au supărat foc și nu ne-au mai dat la nimeni nimic timp de 2 zile.

Aceiași români lacomi cer iar după 2 zile franțujilor. Aceștia spun: „zece bani biscuitul.”

Belgienii, văzând însă că românii plătesc prompt ridică prețul: un biscuit costă 25 bani și o cutie cu carne conservată 2—3 lei.

Franțujii iau la rost pe belgieni, amenințându-i să nu mai vândă nimic românilor și așa, nici un român nu mai căpăta nimic, nici pe bani.

În ziua de 26 Octombrie, aveam să ne transportăm în lagărul comun al aliaților. Era o Joi, cu vânt biciuitor și ploaie torrențială! Pe ploaia aceasta ne luăm bagajele în spinare din bărăcile de pur-

gatoriu și ne îndreptăm sub escortă în barăcile comune cu aliații. Intrăm în noroi până la genunchi, ploaia îmi îngreuiase salteaua vătuită, deși aveam un drum de numai 150-200 metri. Is sfârșit, ajungem cu chiu cu vai într'un district zis rusesc unde aveam să rămânem pe un timp mai îndelungat.

Noi românii, am fost împărțiți pe la bărăcile 17, 18, 28 și 35. La cea dintâi și cea din urmă majoritatea eram studenții.

Ne lăsăm bagajele în bărăcile respective și așteptăm ordine. Soldații nu ne pierdeau din ochi. Ni se spune, să ne pregătim de baie, de desinfecție.

Și fiecare își scoate laoparte ce avea; un prosop, săpun și rufe. Păturile comandaturii trebuiau să le luăm asemenea cu noi.

Toate hainele și rufăria de pe noi, împreună cu cele 2 pături, aveau să fie date la etuvă.

Un francez, cu o bandă albă pe braț și cu o cutie de lemn, intră în camera în care ne desbrăcam și ne spune: — Bani, ceasuri, obiecte de valoare ce aveți la dv. sunt de predat aci spre siguranță.

Fiecare își depunea „bijuteriile” fără nici o etichetă francezului.

(Va urma).

La Budapesta!...

Risipă de lumină — de flăcări și scântel,
 Străfulgerări de armă — a morții epopei —
 Și-un vis care surâde pe culmii de mărire...
 Eroi, — morminte, dolii, eternă nemurire!...
 O doină — ce răsună — pe câmpuri românești
 Credințe împlinite și fapte strămoșești;
 Hotarul ce cuprinde pe frații de un sânge
 Și Tisa care râde și Nistrul nu mai plânge!...
 Eroi ce se-avântă de lauri îmbătați-
 Și sgomot de fanfară — în plânsete de frați...
 Ciobanul care-și spune din fluer liber focul;
 Româncea a de râde și cântă în tot locul...

E visul ce trăește românul de altădată
 Trufia unzurească în sânge înecată
 Iar tricolorul, zboară pe cerul Budapestei
 ...Ca a aureolă — și ca un nimb povestii!..

Henry V. Găbunea

VASELE

Notița unui pierde vară...

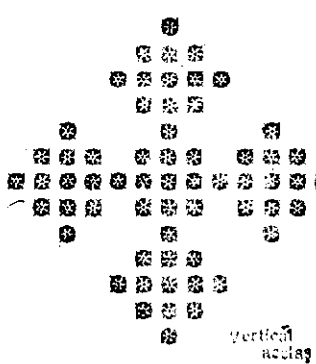
de HENRY GAB (UNEA)

E ziua mare, n'am ce face
 Deci jumătate dorm din ea;
 Iar restul, căci așa îmi place,
 Mă limb-aiurea... la șosea...
 Adeseori adorm la „Flora”
 Pe brațe noi visând război
 Și văd cum ese aurora
 Peste oceanul de noroi...
 In fața unei dame 'n negru
 Filosofie, ... eu visez
 Sunt om moral, rămân integru
 Chiar de-i pisică pe orez!...
 Când nemeresc pe la concerte
 — se joacă cinematograful
 Iar dacă cer viză cu carne
 mă persecută cu pilaf!...
 In „Sburătoru” îmi găsește muza
 Și îl citește mâncând iachnie;
 Iar dacă-mi crapă cumva buza
 Din Keops citește... o fantezie
 Din critici eu pe Lovinescu pot
 spune că 'l găsește mai bine,
 In schimb, să-mi facă-o recenzie
 și să vorbească și de mine —
 Eu mă distrez, la Tantzî Elwass —
 compania din Cișmigiu
 Îmi place mie mult natura, și
 numai pentru broaște viu
 Joben eu port, tocuri înalte,
 o haină gri și deschiată
 Bizeț la gheată, bătistă 'n aer
 și nu iubesc mai nici o fată!...

JOCURI DISTRACTIVE

8. CRUCE ÎN ROMBURI

de Ionel Spartali (Junius)

consoană
 la lampă
 nebăut
 ansamblu
 consoană
 la rechiziții
 murdar
 în atmosferă
 consoană
 în război
 necăjese
 la botez
 consoană

consoană
 fig. geometrică
 soldat vechin grad
 serbare
 consoană

9. ȘARADA

de P. Cazalcan

Partea 'ntâia o cunoaște,
 Și copilul când se naște.
 A doua-i un simțimânt,
 Ce-l are omul până 'n mormânt
 Totul nu e nici o artă
 Ci este o simplă hartă.

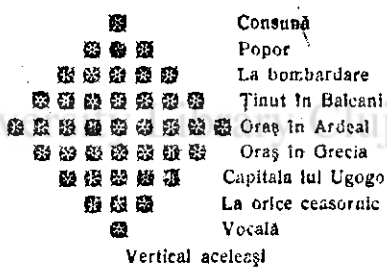
11. ARITMOGRIF

de Mefisto (I. Rujan)

3	4	7	5	9	1	zeu	
11	7	2	12			animal	
15	5	3				numeral	
1	11	9	2	3	18	formă	
15	5	4	2	14	3	la cismari	
1	16	3	2	3	18	4	pdoabă
7	12	17	9			organe	
3	16	9	5			exclamație	
2	15	19	15	16		la pomi (Inv)	
14	2	7	9			nemuritori	
18	15	11	15	18		animal	
15	5	9	2	14	3	la cei tari	
9	7	2	4	3	5	râu în Asia	

10. JOC ROMBIC

de Dem. Rădulescu

Inițialele de sus în jos dau un fenomen din natură; iar finalele de sus în jos „Academie de muzică” vestită.

